

dernim vremenima provode javnozdravstvene organizacije.

Ova rad ponudit će islamski pogled na pandemiju te osvrte na postojeće rezultate istraživanja o utjecaju bolesti COVID-19 na praksu muslimana, stavove islamskih zajednica prema riziku od zaraze kao i odgovore vjerskih poglavara na preporuke Svjetske zdravstvene organizacije i Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske u kontekstu vjerskih praksi.

AH TAJ VIRUS ...

dr. sc. Petar Tomev Mitrikeski; Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu; e-mail: ptmitrikeski@ffrz.unizg.hr

Virus je neživa, kristalna tvar – kada se nalazi izvan konteksta žive stanice. Suprotno, jednom u stanici virus preuzima značajke žive tvari te postaje replikator. Radi se o ustrajnoj evolucijskoj jedinici – nasljedna tvar poput DNA ili RNA – čija je jedina ne-metafizička svrha beskrajna biološka propagacija (koja je metafizička?). U toj slijepoj drami pukog horizontalnog (sa stanice na stanicu) te vertikalnog (kroz vrijeme) transponiranja, virus postaje neprijatelj kada ga se promatra potpuno subjektivno – naime, umnožavajući se ubija stanicu, a tada navali na njenu susjedu itd. Subjektivizam je ovdje dvojak: (i) ako se radi o ljudskim stanicama, njihova prijemčivost za virus je izravna ugroza za cijeli organizam, a time i za život jedinke te potencijalno cijele populacije, (ii) slično je i ako se radi o stanicama životinja i biljaka koje su gospodarski važne. Tako, puki replikator – koji u sebi ne nosi aktualnost života već samo njenu potencijalnost (i to isključivo kada se nalazi unutar žive stanice) – postaje objektivno važan za sam život (jeli to ta metafizička poveznica?). Ovo je kratak akademski narativ o tome što je to virus (aktualiziran kroz postojeću epidemiološku ugrozu) te zašto uporno ostaje izvan dosega društvenih (znanstvenih i/ili medicinskih) napora da ga se suzbije.

FAKULTET FILOZOFIJE
I RELIGIJSKIH ZNANOSTI
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

CENTAR ZA POSLOVNU ETIKU

Znanstveni simpozij

Pandemija, ekonomija i poslovna etika

Dvorana P. H. Kolvenbach

Petak, 25. ožujka 2022.

Jordanovac 110, Zagreb

FILOZOFIJA U VREMENU PANDEMIJE BOLESTI SARS-CoV-2

dr. sc. Ivan Koprek, red. prof. Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu; Predsjednik Centra za poslovnu etiku; e-mail: ikoprek@ffrz.hr

Činjenica je da je pandemija bolesti SARS-CoV-2 izazvala mnoge nedoumice istraživače. Za sobom je ostavila mnoga pitanja i probleme. Postala je znak sveopće krize - kriza naprosto!

Bolest izazvanu korona virusom možemo smjestiti u kategoriju onoga što se u filozofiji naziva izvanrednim ("naglašenim") događajem. Za razliku od svakodnevnih procesa i tijeka stvari, "naglašeni" događaji su bitno nepredvidivi. Oni mijenjaju pravila procesa koje doživljavamo a koje klasificiramo kao normalne. Zato takve događaje treba shvatiti kao nužno "transformativne".

Kako je korona kriza djelovala na ljude, na znanost, ekonomiju, politiku - na individualni i socijalni život u cjelini? U čemu je promijenila naša razmišljanja i prosuđivanja? Koje su posljedice pandemije bolesti SARS-CoV-2 na etiku - osobito na onaj dio etike koji nazivamo "poslovna etika"?

FENOMENOLOGIJA UČINAKA BOLESTI COVID-19 I OSVRT NA DVOGODIŠNJE ISKUSTVO U HRVATSKOJ

prof. dr. sc. Ivan Šestak; Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu; e-mail: isestak@ffrz.unizg.hr

doc. dr. sc. Rok Čivljak; Klinika za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević", Zagreb; Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; e-mail: rok.civljak@bfm.hr

Bolest je smetnja koja se kod čovjeka ne očituje samo u nenormalnom funkcioniranju nekoga organa ili dijela tijela, nego i na njegovoj duhovnoj odnosno duševnoj razini. Prvi dio ovoga priloga, propitujući poglavito određene čovjekove vlastitosti, iznosi neke fenomenološko-egzistencijalne vidike bolesti općenito te pandemije specifično. U drugom je dijelu priloga riječ o pandemiji nove koronavirusne bolesti uzrokovane SARS-Cov V – 2 virusom koja je započela koncem 2019. godine u Kini te se ubrzo proširila svijetom i došla do Hrvatske. Prvi slučaj COVID-19 registriran je u nas 25. veljače 2020. godine. Pandemija se u međuvremenu pokazala kao globalna prijetnja od 400 milijuna potvrđenih slučajeva i preko 6 milijuna smrtnih ishoda globalno. U nastavku se donosi tijek širenja pandemije u Hrvatskoj - od početnoga prvoga vala kada je Hrvatska bila jedna od zemalja s najnižom stopom novootkrivenih slučajeva COVID-19 na milijun stanovnika, pa preko drugoga vala (koncem 2020.) kada je dosegnuta jedna od najvećih incidencija novootkrivenih slučajeva na milijun stanovnika dnevno, te da bi u veljači 2022. bila dostignuta najviša stopa smrtnosti na milijun stanovnika u EU. Određene nade budi – premda su moguć i drugačiji scenariji – posljednja promjena u kretanju pandemije izazvana pojavom Omicron varijante koja je

mag. theol, mag. oec. Danijel Časni, Biblijski institut Zagreb; e-mail: dcasni@bizg.hr

U izlaganju, će se dati povijesni razvoj i primjena digitalne tehnologije u različitim oblicima „digitalnog“ bogoštovlja. Od upotrebe radija, TV, raznovrsnih digitalnih zapisa, interneta, društvenih mreža, i pojave virtualne crkve do online stream bogoštovlja. Zbog nemogućnosti fizičkog nazočenja vjernika u bogoštovnom prostoru, crkveni službenici okrenuli su se upotrebi novih medija i njihovih mogućnosti u pastoralnom radu uslijed pojave Covid-19. Pandemija je utjecala na život i rad lokalne crkvene zajednice te ubrzala korištenje novih medija više nego ikada prije u povijesti. Crkvene web stranice, društvene mreže i online bogoštovlje pokazali su se kao korisni alati u komunikaciji svećenika sa svojim vjernicima te za prenošenje biblijske poruke. Takvim primjerom vodili su se i u protestantskoj baptističkoj crkvi koja je u posljednjih 150 godina na hrvatskom tlu, koristila različite medije u širenju poruke Evandjelja. Uslijed pojave pandemije i ograničavanja broja prisutnih u crkvenim prostorima, zagrebačke baptističke crkve (BC Zagreb, BC Malešnica, BC Dubrava) iskoristile su tehničke mogućnosti novih tehnologija te su od tada krenule sa redovitim emitiranjem bogoštovlja u online obliku. Ovakav oblik bogoštovlja u BC Dubrava je omogućio vidljivost i gledanost vjernicima širom Hrvatske i svijeta.

ISLAMSKI POGLED NA PANDEMIJU

mr. sc. Lamija Alili; Medžlis Islamske zajednice Zagreb; Islamska zajednica u Republici Hrvatskoj; e-mail: lamijaalili@hotmail.com

Zdravlje je, u islamskoj tradiciji, usko povezano s muslimanskom slikom Boga i čovjeka. Dakle, neodvojivo je od grijeha, bolesti i patnje. Pravilno prakticiranje načela religije pruža muslimanu unutarnju ravnotežu i skladan život. Važnost zdravlja naglašena je u Kur'anu koji sadrži načela zdravlja i bolesti, istodobno ukazujući na odgovarajuće prehrambene i higijenske navike koje osiguravaju zdravlje tijela. Vjernici te preporuke tretiraju kao sastavne elemente zdravstvenog odgoja budući su usko povezane i s vjerskom praksom.

Suočena s pandemijom Islamska zajednica bila je suočena i s problemom pomirenja visokih vjerskih zahtjeva koje bi vjernici trebali ispuniti i osiguravanja sigurnosti vlastitog zdravlja i zdravlja članova Zajednice.

Ispunjavanje vjerskih dužnosti, međutim, mijenja se s pojavom zaraznih bolesti. Sam poslanik Muhammed (a.s.) preporučio je da, primjerice, tijekom kuge muslimani ograniče putovanja, međusobno posjećivanja te izbjegavanje susreta sa zaraženima. On je također potaknuo karantenu kako bi se spriječilo širenje pošasti. Sunnet (praksa Božjeg poslanika) jasno naglašava: "Ako čujete da u nekom mjestu hara kuga, ne ulazite u nju; i ako (kuga) zadesi mjesto dok ste u njemu, nemojte izlaziti iz njega".

Dakle, može se zaključiti da je poslanik Muhammed (a.s.) već uveo strategije koje u mo-

Radna terapija. U navedenim studijskim programima studenti stječu praktične vještine u praktičnoj, laboratorijskoj i kliničkoj nastavi. Pred nastavnike je pandemija postavila posebno zahtjevan izazov: pronaći efikasne metode i oblike nastave koji će omogućiti da unatoč online okruženju studenti steknu adekvatne praktične vještine koje će ih pripremiti za rad u zdravstvenom sektoru. One vještine koje se nikako ne mogu usvojiti u online okruženju morale su biti obrađene uživo u malim grupama uz strogo pridržavanje epidemioloških mjera. Pandemija je u obrazovni sustav donijela promjenu paradigme poučavanja i online okruženje je postalo sastavni oblik učenja, sa svojim prednostima i nedostacima koje ćemo tek istraživanjem njegovih posljedica moći bolje sagledati. Svakako je jedan od najvećih izazova online nastave za studente i nastavnike vježbanje ustrajnosti i samomotivacije. U konačnici, koliko god takva nastava zvuči kao nastava budućnosti, jasno je da ona ne može zamijeniti kontaktnu nastavu, razgovor i interakciju uživo.

RAD KONZULARNIH PREDSTAVNIŠTAVA U DOBA PANDEMIJE

mr. sc. Anamarija Džidić; Ministarstvo vanjskih i europskih poslova; Uprava za konzularne poslove, Zagreb; e-mail: anamarija.dzidic@mvep.hr

Rad daje osvrt na povijesni prikaz o diplomaciji kao aktivnosti koja je povezana s vanjskom politikom i međunarodnim odnosima, razvitkom konzularnih odnosa te o važnosti i značenju rada diplomatsko konzularnih predstavništava u suvremenom svijetu.

Tijekom izlaganja će biti prikazana konzularna djelatnost u novoj i nepoznatoj situaciji pandemije COVID-19 u kojoj su bili zatečeni naši državljani u različitim složenim situacijama širom svijeta. Kroz primjer evakuacije i repatrijacijskih letova vraćanja hrvatskih državljana u domovinu iz kriznih područja u svijetu će biti prikazano djelovanje konzularnih predstavništava, te njihova koordinacija i suradnja s drugim državama članicama Europske unije ili međunarodnim organizacijama.

Zadnji dio izlaganja daje osvrt na diplomaciju koja se, kao i mnoge druge djelatnosti, s vremenom promijenila i prilagodila tehnološkim izazovima današnjice. Razvojem interneta i društvenih medija, tradicionalna diplomacija "zatvorenih vrata" preko javne diplomacije postaje digitalna, cyber ili e-diplomacija. Diplomatsko i krizno komuniciranje konzularnih predstavništava koriste razne društvene medije poput Twitter, Facebook, Whatsapp, Viber i Zoom te digitalne platforme i njihove medijske kanale. Obavljanje konzularnih djelatnosti u okviru mreže konzularnih predstavništava u svijetu i njihova dobra komunikacija pokazali su se od iznimne važnosti u radu konzularnih djelatnika.

ONLINE BOGOŠTOVLJE U DOBA PANDEMIJE COVID-19 NA PRIMJERU PROTESTANT-SKE BAPTISTIČKE CRKVE DUBRAVA ZAGREB

izazvala eksplozivni porast broja zaraženih s malim postotkom teških oblika bolesti, a što bi moglo dovesti do razvoja kolektivnoga imuniteta i završetka pandemije.

PANDEMIJSKI POGLEDI NA EMPATIJU U KNJIŽEVNOSTI I SUVREMENIM MEDIJIMA

dr. sc. Davor Piskač, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu; e-mail: dpiskac@hrstud.hr

Rad prospituje suvremene perspektive empatije u književnosti i društvenim medijima s obzirom na pojavu pandemije. Cilj rada je postaviti definiciju empatije, opisati neka temeljna pitanja o empatiji kojima se bavi psihologija te teorija književnosti i kulture. U drugome će dijelu rad opisati i usporediti prikaze empatije na društvenim medijima i suvremenoj književnosti, a u trećemu će se pozornost svratiti na pitanja o utjecaju empatije izazvane književnošću, što bi mogla učiniti čitateljima i za čitatelje, a što čini.

Naime, književnost koju čitatelji biraju i preporučuju jedni drugima trebala bi poticati empatiju, bez obzira na književnu teoriju i kritiku, kako bi se svijest o važnosti empatije mogla transferirati kao pozitivno društveno djelovanje. No s druge strane, treba razviti i svijest o tome da će rekreativno čitanje zabave radi malo učiniti po tome pitanju pa bi zbog toga trebalo predložiti i neke nove i drugačije modele osviještenoga čitanja koji su prilagođeni percepciji empatije u suvremenome društvu te omogućuju zaposlenome pojedincu da lakše (i brže) uvidi empatijski potencijal književnoga djela koje čita.

LJUDSKA PRAVA U OKVIRIMA PANDEMIJE

dipl. iur. Ivana Đuras; Ustavni sud RH; e-mail: ivana_duras@usud.hr

Ustavni sud Republike Hrvatske u brojnim je odlukama ocjenjivao mjere koje je donosio Stožer civilne zaštite tijekom proteklih pandemijskih godina. Prilikom ocjene opravdanosti navedenih mjera i njihovog izravnog i neizravnog utjecaja na ostvarivanje temeljnih ljudskih prava i sloboda koje garantiraju temeljni akti države - Ustav i Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda - primijenjeno je načelo razmjernosti osporenih mjera.

Načelo razmjernosti podrazumijeva da pri propisivanju mjera za nadzor nad epidemijom/pandemijom ovlaštenu donositelj propisa (u ovom slučaju Stožer) mora osigurati da je mjera prikladna za zaštitu javnog zdravlja (test prikladnosti), da se ta zaštita nije mogla jednako učinkovito postići manje restriktivnom mjerom (test nužnosti), te da je mjera razumna, uzimajući u obzir druge suprotstavljene društvene interese i stupanj ograničavanja ljudskih prava i temeljnih sloboda (razmjernost stricto sensu). Od donositelja mjera očekuje se da na temelju raspoloživih znanstvenih spoznaja koje su dostupne u trenutku donošenja novih mjera ili izmjene pojedinih već uvedenih mjera razumno može zaključiti

da ne postoje manje restriktivne, a jednako učinkovite, mjere za zaštitu javnog zdravlja protiv bolesti COVID-19.

Ustavni sud većinom je glasova ocijenio primijenjene mjere suglasnima s Ustavom, no iznesena su i izdvojena mišljenja pojedinih ustavnih sudaca koja predstavljaju sastavni dio odluka Ustavnog suda.

S obzirom da je javnost upoznata s pravnom argumentacijom odluka kojima je potvrđena ustavnost i zakonitost mjera koje je donosio Stožer civilne zaštite tijekom pandemije, izlaganje će prikazati drugi pogled na ljudska prava, kroz prizmu njihove potencijalne ugroze prikazane kroz izdvojena mišljenja pojedinih ustavnih sudaca.

DRŽAVNI INTERES I MEĐUNARODNA EKONOMSKA POMOĆ U SVJETLU PANDEMIJE SARS-COV-2

doc. dr. sc. Stipe Buzar; Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb; email: sbuzar@gmail.com

Pandemija SARS-Cov-2 ugrozila je višedesetljetni cilj ukidanja globalnog ekstremnog siromaštva i nakon 30 godina njegova neprekinutog smanjivanja utjecala na obrat trenda ubacivši više od 120 milijuna ljudi u kategoriju ekstremno siromašnih. (World Bank 2021; Popović, Buzar, Mladić 2021) Razvijene su zemlje u nastojanjima suzbijanja pandemije i poticanja razvojnih kapaciteta siromašnih zemalja, kao i u svrhu humanitarne pomoći, u 2020. godini podigle razinu međunarodne ekonomske pomoći na najvišu razinu u povijesti, no ni to nije bilo dostatno za zaustavljanje povećanja broja ekstremno siromašnih. (OECD 2021)

Negativni trendovi koje je donijela pandemija stavljaju pred nas izazov ponovnog promišljanja moralnog imperativa ukidanja globalnog ekstremnog siromaštva u svjetlu ekonomskih i socijalnih prava pojedinačnih ljudskih osoba, kao i pitanja korelativne odgovornosti za ostvarivanje tih prava. Cilj ovog teksta je promisliti pitanje moralne odgovornosti razvijenih država za ukidanje ekstremnog siromaštva u odnosu na njihove državne interese. U sklopu tog cilja promatra se ugroza koju pandemija predstavlja za interese razvijenih država, s obzirom da se širenje virusa i širenje siromaštva kao čimbenici mogu međusobno podupirati. Kao teorijski okvir promišljanja iznosi se i problematizira nacrt za teoriju međunarodne ekonomske pomoći Hansa J. Morgenthaua.

REDISTRIBUCIJA RIZIKA U “PANDEMIJSKOM RATU” – TKO KOME PLAĆA CIJENU?

Stjepan Krovinović

Cilj rada je prikazati nepravednu preraspodjelu rizika i prilika tijekom suočavanja s COVID-19 pandemijom. Preraspodjela se dogodila političkim djelovanjem odozgo te je imala reperkusije na nacionalnoj razini unutar samih društava, ali i na globalnoj, internacionalnoj razini. Glavni argument kojim se koristim za tu tezu jesu reperkusije inflacije koje, kao posljedica

zatvaranja i poremećaja opskrbnih lanaca, te agresivne monetarne i fiskalne politike, pogađaju najsiromašnije građane i nacije. Implicitna je ideja predočiti kako u odlučivanju odozgo postoje različiti interesi i percepcije rizika/prilika koje rezultiraju nepravednom redistribucijom rizika kroz politiku. Globalni rizici zahtijevaju kozmopolitsku kooperaciju koja transcendiraju granice nacija država. Problem je što (više ili manje) kolektivne odluke imaju različite posljedice za različite aktere što rezultira pristranim, neutilitarnim politikama u korist manjih interesnih skupina.

UZROK PANDEMIJE COVID-19 MOTREN OPTIKOM RADNOG OPTEREĆENJA U ZNANSTVENOM SUSTAVU

dr. sc. Luka Perušić, Odsjek za filozofiju / Centar za integrativnu bioetiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; e-mail: lperusic@yahoo.com

U izlaganju, sažeto će se ocrtati teorijski prijedlog za razumijevanje uzroka pandemije COVID-19 s obzirom na pojavnosti radnog opterećenja i rasterećenja u znanstvenom sustavu tijekom prve godine pandemije. Takva optika motrenja trebala bi nas približiti dubljoj, obuhvatnijoj biti pandemije, otvarajući neke mogućnosti boljeg razumijevanja zdravog poslovnog okruženja u znanstvenom sustavu u aspektu radnog opterećenja.

IZAZOVI U VISOKOM OBRAZOVANJU BUDUĆIH ZDRAVSTVENIH DJELATNIKA U DOBA PANDEMIJE

dr. sc. Ivna Kocijan; Zdravstveno veleučilište, Zagreb; e-mail: ivna.kocijan@zvz.hr
dr. sc. Marija Brdarević, Zdravstveno veleučilište, Zagreb; e-mail: marija.brdarevic@zvz.hr

U protekle dvije godine pandemija virusa COVID-19 je u mnogome promijenila svijet koji smo poznavali i poremetila živote ljudi. Na poseban način promjene su zahvatile obrazovni sektor. Visokoobrazovne ustanove u Hrvatskoj i širom svijeta odgovorile su na pandemiju prelaskom na „online“ nastavu. U početku nespremne za takav oblik nastave u smislu tehničkih zahtjeva i infrastrukture, pripremljenosti nastavnika i spremnosti studenata na novi oblik učenja, visokoobrazovne institucije su u vrlo kratkom vremenu u potpunosti prebacile sve oblike nastave u „online“ okruženje kako bi se nastava mogla odvijati. Učinkovitost nastave i mogućnost postizanja ishoda učenja u online okruženju ovisi, između ostalog, i o samim ishodima, posebice u onim studijskim programima koji obuhvaćaju mnogo praktične nastave i praktičnih vještina koje studenti trebaju usvojiti. Upravo su takvi studijski programi na kojima se obrazuju budući zdravstveni djelatnici. Na Zdravstvenom veleučilištu u Zagrebu provodi se šest preddiplomskih i tri diplomatska studijska programa na kojima je u akademskoj godini 2020./2021. studiralo ukupno 3163 studenata: Sestrinstvo, Fizioterapija, Radiološka tehnologija, Medicinsko-laboratorijska dijagnostika, Sanitarno inženjerstvo i

